

EL CANÇONER ESPIRITUAL DE MOLINÉ I BRASÉS: UNA PROPOSTA DE RECONSTRUCCIÓ*

Tomàs MARTÍNEZ ROMERO
Universitat Jaume I
Institut d'Estudis Catalans

1. En 1913 apareixia, al volum corresponent de la *Revue Hispanique*, un article de Moliné i Brasés en el qual publicava –afirmava l'autor– «tota la part catalana d'un curiós volum qu'acabém d'adquirir procedent del petit poble de Sant Bartomeu del Grau», un manuscrit comprat molt poc abans a un antiquari i actualment introbable, si més no en el seu estat primitiu. El còdex, segons Moliné mateix, constava de 91 folis de 151 × 105 mm. i «la filigrana del paper és indesxifrable; posantlo a contra-claror sols s'hi endevinen fragments de columnes y ballestes rudimentaries de dibuix»; és a dir, gairebé calia prescindir d'aquest element identificador a l'hora de caracteritzar el manuscrit. Pel contingut clarament religiós, propi d'un *libellus precum*, l'editor apuntava la possibilitat que tingués l'origen en algunes «mans consagrades» (Moliné, 1913: 397). Es tracta de dades molt importants, sobretot perquè aquest manuscrit de Sant Bartomeu ha tingut com a tal una vida diguem-ne complicada. De fet, actualment hom sols el relaciona amb el 1494 de la Biblioteca de Catalunya, que tanmateix no aporta tot el contingut originari sinó una part del que devia ser el total adquirit i vist per Moliné: dels 91 folis inicials, el ms. 1494 sols en té 30, una tercera part. La descripció de BITECA, manid 1075,¹ es fa eco de la dependència, certificada anteriorment en pàgines publicades per la biblioteca que el conserva.²

Efectivament, el següent quadre ens permetrà d'identificar les obres catalanes publicades per Moliné (amb el número que els hi assignà) amb aquelles altres transcrites en el ms. 1494, tot indicant la numeració dels folis que les contenien en el còdex originari (segons l'editor) i aquella nova que té ara en el volum disgregat. De les obres escrites en altres llengües, de moment no en sabem res.

* Aquest article s'inscriu dins del projecte d'investigació FFI2011-25002 del Ministerio de Ciencia e Innovación, que es desenvolupa a la Universitat Jaume I.

1. «Quan el manuscrit era a mans de Moliné tenia una altra ordinació: primer bifoli (avui ff.18-19), després del quadern actualment foliat 1-17».

2. CINCUENTA, 1968: 161: Ms.1494. «Cancionero sagrado en catalán.– *Lo fet de la Sibila e del aparador Sèsar en las matinas de Nadal*. (Procedente de Sant Bartomeu del Grau. Ed.: Moliné y Brasés. *Revue Hispanique*, 28. s.XV (fin)).».

MOLINÉ	INCIPIT/ OBRA	Folis del ms. de Sant Bartomeu del Grau	Folis de BC, ms. 1494
I	«A gat, a gat, a gat!»	16-17	18r-19v
II	«Contra mal temps, que no pusca fer dapnatge»	24-25	1r-2r
III	«Los qui passeu per la via»	26	3r-v
IV	«Aue Maria yoiosa»	27-28	4r-5r
V	«Lohem l'òstia sagrade»	28v-29	5v-6r
VI	«Deu grahons ha en la scala»	29v-31	6v-8r
VII	«En lo món pus fos dotade»	31v	8v-9r
VIII	«Déus te sal, nafre segrade»	32v	9v
IX	«De las dolors cascun dia»	33	10r
X	«Glòria en lo cel sia»	35-36	12-13
XI	«Gloriosa mare de Déu»	37-38	14-15r
XII	«Sus, sus, no dormiau»	38-39	15r-16r
XIII	«Déus te sal, regina»	39-40	16r-17
XXI	«Regina molt piadosa»	76	20
XXII	«A lahor e glòria de la verge Maria, se deuen dejunar»	82	21r
XXIII	«Assí comensa lo fet de la Sibilla»	82v-87	21v-26r
XXIV	«Aquesta oració fou atrobade en lo sepulcra»	89-90r	28r-29r
XXV	«Per a mal de caure» [receptari]	90-91	29r-30r

2. Ara bé, si llegim un article de Casas Homs (1955) sobre les gràcies de la missa, podem comprovar igualment que el ms. 1682 d'aquesta mateixa Biblioteca de Catalunya inclou alguna d'aquelles obres catalanes editades per Moliné. La consulta d'unes pàgines d'Alcina (1991) dedicades a l'estudi d'un fragment de la *Visio Philiberti* transcrit en aquest manuscrit, i on també es fa una relació exhaustiva de les composicions llatines que conté –complementària, per tant, de la de Casas–, ho confirma totalment. Tanmateix, la numeració que hi fa servir Alcina és diferent de l'actual, i no per negligència de l'estudiós, sinó a causa d'un mal relligat durant la darrera restauració, circumstància que constata l'*Inventari de manuscrits* de la BC. Una taula comparativa ens mostrarà l'abans i el després del relligat actual i les dependències que mantenen el manuscrit 1682 i el de Sant Bartomeu:

MOLINÉ	INCIPIT/OBRA	<i>Folis del ms. de Sant Bartomeu del Grau (segons Moliné)</i>	<i>Folis de BC, ms.1682 ara</i>	<i>Folis de BC, ms. 1682 abans de la restauració</i>
XV	«Les gràcies que aconseguex la persona que devotament ou missa»	56, 63r	8r-9r	5-6
XVI	«Aquests són los dotze divindres»	60	16	19
XVII	«Tota persona que sia posada en tribulació»	66-67, 61-62	12r-15	15-18v
XVIII	«Sant Asbert, arcabisba de Cicília»	63-64r	9r-10r	6-7
XIX	«Les misses de sent Amador»	65	11r	20

És lògic pensar que alguns dels folis del 1682 redactats en llatí i no assignats, per tant, a cap obra en aquesta taula, són susceptibles d'haver format igualment part del ms. de Sant Bartomeu, atès que Moliné no hi va editar ni parlar de cap dels textos no catalans allà inclosos. Almenys ho podem considerar com una hipòtesi de treball raonable. Així doncs, caldria completar la graella anterior amb aquesta altra:³

INCIPIT/ OBRA	<i>Ms.1682 (foliació anterior; cf. Alcina 1991)</i>	<i>Ms.1682 (foliació actual)</i>
Himne «Iuste iudex Ihesu»	1r-v	4r-v
Himne «Virgo plorans filium»	2-3v	5-6v
Himne «Gaudet virgo mater Christi»	4r-v.	7r-v
Himne «Triumphale lignum crucis»	8	3r-v
Comença el foli amb «Comparandus est Eufрати»	9r	1r
Himne «Aue cella deitatis»	9v-10v	1v-2v
Himne «Lux eterna beatorum»	11r-12r	17r-18r
Oració «subuenite sancti Dei»	12v-13r	18v-19r
Fragment de la «Visio Philiberti»	13r-v	19r-v
Himne «Sancta Dei genitrix»	14r-v	20r-v

3. Per raons òbvies, s'hi omet la primera i la tercera columnes, aquelles que fan referència a la numeració de les composicions de Moliné i a la foliació del ms. de Sant Bartomeu.

3. El següent pas que hi cal fer resta claríssim després de consultar l'*Inventari* de la Biblioteca de Catalunya: «Se'n va extreure [del ms.1682] un conjunt de fulls per formar BC ms. 1579; diversos fulls del ms. 1579 inclouen una numeració antiga de la mateixa mà i característiques que les del manuscrit 1682». La dita "extracció" ja s'havia realitzat abans de l'any 1947.⁴ Tot i això, i malgrat el fet que el ms. 1682[+1579] provenia de Sant Bartomeu del Grau, ningú no el relacionà ni amb el 1494 ni amb Moliné (1913), que havia editat dues obres allà contingudes, concretament en el 1579:

MOLINÉ	INCIPIT/OBRA	<i>Ms. de Sant Bartomeu</i>	<i>BC, ms. 1579</i>
XIV	«L'evangeli de uall escrit»	41r	23r
XX	«Honrats sants evangelistes»	68	35

A més a més, en el ms. 1579, a l'angle superior esquerre dels actuals folis 23-30 es pot veure clarament una numeració anterior, que va del 41 al 48 i que correspon a la que va poder llegir Moliné. Els actuals folis 31-33 tenen la mateixa lletra que els 23-30. És a dir, podem afirmar sense cap mena de dubte que els folis 23-33 del ms.1579 serien els 41-51 de l'antic còdex de Sant Bartomeu.

La pervivència d'alguna resta de la numeració antiga no és exclusiva del 1579. En el ms. 1682, hi trobem, també en el marge esquerre, alguna numeració de folis que coincideix novament amb la del manuscrit posseït per Moliné. Podem resumir-ne les dades d'aquesta manera:

<i>Numeració antiga conservada</i>	<i>Foliació actual del 1682</i>	<i>Foliació del 1682 anterior al relligat modern</i>
52	4	1
53	5	2
54	6	3
55	7	4
57	1	9
58	2	10
59	3	8

4. El ms. 1579, «Oraciones y poesías piadosas en latín y catalán. Siglo XVI, principios», consta dins de l'apartat «manuscritos ingresados» a la Biblioteca Central ja a ANUARIO, 1947: 38. Lògicament, tots dos manuscrits, el 1579 i el 1682, consten de manera independent a la *Guía* 1959: 111, 115. Ara bé, la qüestió arriba a límits gairebé esperpèntics quan hom els data en segles diferents i, per tant, anul·la qualsevol indici de relació possible entre ells; això és el que succeeix a CINCUENTA (1968: 165), on consta el ms. 1682, «Himnos y oraciones. En latín y catalán. s. xv», i el ms. 1579, «Oraciones y poesías devotas en latín y catalán. s. XVI» (CINCUENTA, 1968: 163).

<i>Numeració antiga conservada</i>	<i>Foliació actual del 1682</i>	<i>Foliació del 1682 anterior al relligat modern</i>
66	12	15
67	13	16
72	17	11
73	18	12
74	19	13
75	20	14

És a dir, els folis 52-55, 57-59 i 72-75 dels ms. de Sant Bartomeu s'haurien d'identificar amb folis de text llatí avui conservats en el ms. 1682 de la Biblioteca de Catalunya. A més a més, els folis 41-51 del volum de Sant Bartomeu contindrien el recull d'oracions transcrits en els folis 23-33 del ms. 1579. Per acabar de completar la xarxa de relacions i de dependències entre els tres còdex, hem de tenir en compte que l'actual foli 17 del ms. 1494 també conserva la numeració antiga al marge esquerre (40), i al foli 11v es pot llegir perfectament un «sens bartomeu del grau» escrit de la mateixa mà que un altre «sant Bartomeu del» visible al f. 39v del ms. 1579.

Amb això tenim “adjudicats” els 30 folis del ms. 1494⁵ i els 20 del 1682. També és segur que els folis 1-15 del 1579, amb oracions i himnes en llatí, corresponen als folis 1-15 de Sant Bartomeu, i els folis 16-17 als 18-19 primigenis, per tal com també conserven la numeració antiga que ho avala. D'aquest manuscrit 1579, restarien encara per identificar i assignar:

— els folis 19-22 (entre els himnes i oracions dels primers folis i l'inici de «L'evan-geli devall escrit»).

— el foli 31-33, després del segon bloc d'oracions llatines.

— els folis 36-39, al final del manuscrit.

Entra dins d'allò relativament “assumible” que els folis 19-22 de 1579 correspon-guen als 20-23 de Sant Bartomeu; de fet, per trobar el que hauria de ser el foli 24 de Sant Bartomeu, hem d'anar ja al primer plec del ms. 1494. El mateix succeeix amb els folis 31-33, que estan escrits per la mateixa mà que els precedents, els quals conserven la numeració antiga. Per tant, i si no equivoquem els comptes anteriors, el contingut dels folis 36-39 del ms. 1579,⁶ hauríem de trobar-lo en els folis 69-71 o 77-81 de Sant Bartomeu.

4. A partir de totes les dades presentades, és factible mostrar la següent graella de relacions i de continguts, que podria ser perfectament la reconstrucció d'allò que llegí Moliné en aquell cançoner espiritual de Sant Bartomeu, la part catalana del qual encara pogué editar. Amb * es marquen els folis en què es veu la numeració antiga emprada per

5. És absolutament evident que al foli 88 de Sant Bartomeu hi hauria l'oració en llatí que es transcriu al f. 27v de BC, ms. 1494 (el 27r és en blanc), just després del *Cant de la Sibilla*.

6. És a dir: l'oració llatina «Libera me, Domine» (ff. 36r-38r.); un rebut (f.38v.); *probationes pennae* (f. 39r.); una nota de possessió (f. 39v.).

Moliné abans del desmembrament del còdex en els tres manuscrits conservats a la Biblioteca de Catalunya; amb el fons gris s'assenyalen els folis que, estrictament parlant, no tenen una correspondència segura o no en tenen cap.

MOLINÉ	INCIPIT/ OBRA	<i>Ms. de St. Bartomeu</i>	<i>BC, ms. 1494</i>	<i>BC, ms. 1579</i>	<i>BC, ms. 1682 (actual)</i>	<i>BC, ms. 1682 (abans)</i>
	Oracions i himnes llatins	1		1		
	Oracions i himnes llatins	2*-15*		2-15		
I	«A gat, a gat, a gat!» ⁷	16-17	18r-19v			
	Oracions «contra mal temps» ⁸	18*-19*		16-17		
	foli de protecció, afegit per la BC	—		18		
	Himnes en llatí	20-23		19-22		
	<i>probationes pennae</i>			22v		
II	«Contra mal temps, que no pusca fer dapnatge»	24-25	1r-2r			
	<i>foli en blanc</i>	25	2v			
III	«Los qui passeu per la via»	26	3r-v			
IV	«Aue Maria yoiosa» ⁹	27-28	4r-5r			
V	«Lohem l'òstia sagraade»	28v-29	5v-6r			
VI	«Deu grahons ha en la scala»	29v-31	6v-8r			
VII	«En lo món pus fos dotade» ¹⁰	31v	8v-9r			
VIII	«Déus te sal, nafre segrade»	32v	9v			
IX	«De las dolors cascun dia»	33	10r			

7. Ed. Romeu, 2000: 137-40.

8. Com bé afirma Lentes (2001: 65), i el nostre text avala, no és gens extraordinari trobar, en els llibres de pregària, escriptures amb propietats quasi màgiques i oracions per guarir malalties diverses.

9. Ed. Romeu, 2000:140 (4 primers versos).

10. Ed. Romeu, 2000:140-142.

MOLINÉ	INCIPIT/ OBRA	<i>Ms. de St. Bartomeu</i>	<i>BC, ms. 1494</i>	<i>BC, ms. 1579</i>	<i>BC, ms. 1682 (actual)</i>	<i>BC, ms. 1682 (abans)</i>
	foli en blanc	33v	10v			
	<i>probationes pennae</i>	34	11			
X	«Glòria en lo cel sia» ¹¹	35-36	12r-13r			
	foli en blanc	36v	13v			
XI	«Gloriosa mare de Déu» ¹²	37-38	14-15r			
XII	«Sus, sus, no domiau» ¹³	38-39	15r-16r			
XIII	«Déus te sal, regina» ¹⁴	39-40*	16r-17r			
	<i>probationes pennae</i>	40v	17v			
XIV	«L'evangeli devall scrit»	41r*		23r		
	Oracions i invocacions contra el mal temps, en llatí	41v*-48*		23v-30		
	Oracions i invocacions contra el mal temps, en llatí	49r-50r		31-32r		
	Oració de sant Cebrià, en llatí	50v-51v		32v-33v		
	foli de protecció, afegit per la BC	—		34		
	Himnes llatins ¹⁵	52*-55*			4-7	1-4
XV	«Les gràcies que aconsagüex la persona que devotament ou missa» ¹⁶	56*, 63r			8r-9r	5-6
	Himnes llatins	57*-59*			1-3	8-10
XVI	«Aquests són los dotze divendres» ¹⁷	60			16	19

11. Ed. Romeu, 2000:142-144.

12. Ed. Romeu, 2000:145-146.

13. Ed. Romeu, 2000:146-148.

14. Ed. Romeu, 2000:148-150.

15. Per al contingut llatí més detallat de cada foli del ms.1682, vegeu directament el quadre de l'apartat 2.

16. Ed. Casas, 1955:77-78.

MOLINÉ	INCIPIT/ OBRA	<i>Ms. de St. Bartomeu</i>	<i>BC, ms. 1494</i>	<i>BC, ms. 1579</i>	<i>BC, ms. 1682 (actual)</i>	<i>BC, ms. 1682 (abans)</i>
XVII	«Tota persona qui sia posade en tribulació»	66*-67*, 61-62			12r-15v	15-18v
XVIII	«Sant Asbert, arcabisba de Cicília» ¹⁸	63-64			9r-10r	6-7
	«Omnipotens Deus»				10v	
XIX	«Les misses de sent Amador» ¹⁹	65			11	20
XX	«Honrats sants evangelistes» ²⁰	68* ²¹		35		
		69-71				
		72*-75*			17-20	11-14
XXI	«Regina molt piadosa»	76	20			
		77-81				
XXII	«A lahor e glòria de la verge Maria, se deuen dejunar»	82	21			
XXIII	«Assí comensa lo fet de la Sibilla» ²²	82v-87	21v-26r			
	en blanc	87v-88r	26v-27r			
	«Adiutorium nostrum, etc.»	88v	27v			
XXIV	«Aquesta oració fo atrobade en lo sepulcra»	89-90r	28-29r			
XXV	Receptes i oracions	90-91	29r-30r			
	«Primus et secundus possunt esse similes»		30v.			

17. Ed. Martínez Romero, 2011.

18. Ed. Casas, 1955: 78 (com a part integrant de les «gràcies» de la missa); Martínez Romero, en premsa.

19. Vegeu sobre el tema Cerdà, 2006:75-78 i Martínez Romero, 2006.

20. Grapí 2007; RIALC 0 bis

21. Sols s'hi veu el 8.

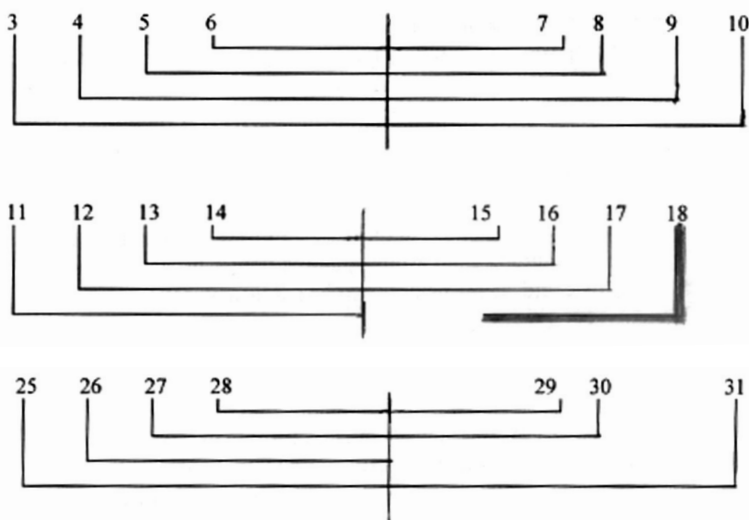
22. Ed. F. Massip, RIALC 0.85. Darrerament s'han editat diversos testimonis i versions del *Cant de la Sibilla* que n'ajuden a entendre la difusió i la importància, a més de confirmar les importants diferències textuais que hi presenten determinades còpies. Així, a l'Arxiu Capítular de Girona es conserven

5. L'anàlisi de la composició material dels manuscrits,²³ dels quaderns, filigranes i paper, no aporta moltes conclusions, però algunes són decisives a l'hora d'avaluar la proposta de reconstrucció del *Cançoner espiritual*. És cert que, de l'estructura del 1682, és absolutament impossible dir-ne res, a causa del darrer procés d'enquadernació, que ha malmès l'ordre i la composició inicial (si més no dels temps de Moliné) i la que tenia quan el còdex va entrar a la Biblioteca de Catalunya (que encara va poder veure Alcina). Poc més permet de veure el 1494, on sols s'aprecia amb suficient claredat la composició truncada d'un quadern:

i una filigrana de columna en el f. 14 i una altra de carro en els folis 22, 23 i 24. Altra-ment, el 1579 és, dels tres manuscrits, aquell que ofereix una estructura més visible, tot i que encara molt parcial:

dos textos del *Cant*, un, el del ms.133, amarat «d'arcaïsmes, de mots i de lliçons segurament deformades per la traducció oral», que té un caràcter fortament popular (Roura, 1988-1989); un altre, el ms.69, on el pulcre Pere Miquel Carbonell copià el text del *Cant* dos folis després de copiar igualment les *Cobles del judici* usualment atribuïdes a Antoni Canals (Requesens, 2002). Sobre aquest assumpte és encara de consulta obligada l'article de Josep Massot, 1962: esp. 80-87, i la contribució de Josep Baucells, 1981.

23. Per a la formalització d'aquesta anàlisi, he comptat amb l'ajuda del professor de Vicenç Beltran.

En aquest cas, hi trobem una filigrana d'ànchora al f. 4, de flor a f. 16, i de carro a f. 22. Es tracta, tanmateix, de dades poc pertinents per als nostres objectius. Ara bé, els folis 13-15 del ms.1579 tenen tots ells una perforació centrada al marge extern que coincideix exactament amb aquella altra que apareix als folis 18-19 del ms.1494 (però no al 20); a més a més coincideixen en dimensió i forma. Per tant, i tal com havíem avançat, la composició «A gat, a gat, a gat» aniria immediatament després de les oracions i himnes llatins en el manuscrit vist per Moliné. Hi cal afegir encara que els folis 36-38 del 1579 tenen les mateixes mides que els 35 –amb la forma de l'angle extern arrodonit, a causa del trencament del doblec–, per la qual cosa hauríem d'inferir que també serien correlatius en origen.

6. En conclusió:

a) El BC, ms. 1579 va ser format a partir de fulls extrets del 1682 i conté *probationes pennae* que mencionen la població de Sant Bartomeu del Grau, d'on sabem que provenia el manuscrit adquirit i parcialment editat per Moliné;

b) El BC, ms.1682, i per tant també el 1579, fou comprat a la llibreria Porter el 1946 (Duran, 1998: 271);

c) El BC, ms.1494, comprat igualment a la llibreria Porter el 1944 (Duran, 1998: 269), conté una part important dels textos editats per Moliné, com també el ms. 1682;

d) Tots tres manuscrits de la BC, tots de final del xv, sumen un total de 87 folis (30 del ms.1494, 20 del ms.1682, i 37 [+2 de protecció] del ms. 1579), quatre menys dels 91 que diu Moliné que tenia el manuscrit de Sant Bartomeu. Ara bé, una simple suma d'aquests quatre folis perduts més els quatre (ff. 36-39) que ens quedaven per assignar del ms.1579, fan vuit folis, la mateixa suma que resulta de comptar els folis del ms. de Sant Bartomeu el contingut dels quals ens queda per assignar segons la graella anterior (ff.69-71, 77-81). Dit altrament, entre els folis 69-71 i 77-81 de Sant Bartomeu hauríem de trobar el contingut dels folis 36-39 del ms. 1579 i els quatre que no són presents actualment a cap dels tres manuscrits de la BC, probablement perquè eren en blanc;

e) Sabem, d'altra banda, que l'operació de disgregar els manuscrits 1579 i 1682 és atribuïble a la Biblioteca de Catalunya i que la separació del ms. 1494 de la resta ha de ser anterior a 1944, data de la compra d'aquest manuscrit a Porter. El que no sabem és si la separació es féu en aquesta època o abans i a qui se n'ha de fer responsable de la maniobra.

El *Cançoner espiritual* se'ns presenta, doncs, com un còdex que inicialment tenia les característiques d'un *libellus precum*, és a dir, d'un volumet de contingut religiós per a ús més aviat personal, farcit d'himnes, d'oracions i de textos de religiositat pràctica i circumstancial, copiats per a recordar-los i usar-los. D'aquestes obretes de pietat laica, Jordi Rubió (1984: 342) en destacava precisament la gran quantitat, el seu caràcter sovint anònim i el fet de ser poc coneguts. Tanmateix, tot i tenir característiques externes i internes poc atractives per a un lector actual, mostren, en conjunt, un aspecte essencial de la història social i cultural medieval, que paga la pena de recuperar si més no per a l'estudi.²⁴

24. És exactament allò que féu en el seu dia Bohigas (1985) i que ara, amb millors eines i mitjans, han seguit fent Soriano-Sabaté, autores d'un primer lliurament dedicat a aquesta matèria (Soriano-Sabaté, 2002).

BIBLIOGRAFIA

- ALCINA ROVIRA, Joan F. (1991): «Un fragment de la “Visio Philiberti” i la tradició hispana del “Diálogo del alma y el cuerpo”». *Estudi General*, 11, p. 91-98.
- ANUARIO (1947): *Anuario de la Biblioteca Central y de las populares y especiales correspondiente a 1946* (1947). Barcelona: Casa de la Caritat.
- BAUCELLS I REIG, Josep (1981): «El *Cant de la Sibilla* a la catedral de Barcelona (edició dels textos i estudi de la segona època de la representació, ss. XV-XVI)». *Revista Catalana de Teologia*, VI, p. 175-208.
- BOHIGAS, Pere (1985): *Sobre manuscrits i biblioteques*. Barcelona: Curial-PAM.
- CASAS HOMS, J. (1955): «Las gracias de la Misa. Creencias populares del siglo XV». *Analecta Sacra Tarraconensia*, XXVIII, p. 71-78.
- CINCUENTA (1968): *Cinquenta años de la antigua Biblioteca de Catalunya*. Barcelona: Biblioteca Central.
- DURAN, Eulàlia, dir. (1998): *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*, vol.1. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- GRAPÍ, Orland (2005): «Al marge dels cançoners (2): Tres textos catalans inèdits en vers», dins C. Parilla-M. Pampín, eds., *Actas del IX Congreso Internacional de la AHLM (A Coruña 2001)*. A Coruña: Toxosoutos, vol.2, p. 475-504.
- GUÍA (1959): *Guia de la Biblioteca Central de la Diputación Provincial de Barcelona*. Barcelona: Casa de la Caritat.
- LENTES, Thomas (2001): «Counting Piety in the Late Middle Ages», dins Bernhard JUSSEN, ed. *Ordering Medieval Society. Perspectives on Intellectual and Practical Modes of Shaping Social Relations*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, p. 55-91.
- MARTÍNEZ ROMERO, Tomàs (2006): «De les *Misses de sant Gregori* a les *Misses de sant Vicent Ferrer*: un breu recorregut per l'hagiografia vicentina». *Afers: fulls de recerca i pensament*, 21, n. 53-54, p. 353-366.
- MARTÍNEZ ROMERO, Tomàs (en premsa): «Versions catalanes del *Novem puncta*, un text breu atribuït a sant Albert».
- MARTÍNEZ ROMERO, Tomàs (2011): «Tradició catalana medieval del *De duodecim diebus ueneris* atribuït a Climent de Roma. Contribució a l'estudi de les traduccions quotidianes d'obres religioses breus». *Anuario de Estudios Medievales* 41/1, p. 291-309.
- MASSOT I MUNTANER, Josep (1962): «Notes sobre la supervivència del teatre català antic». *Estudis Romànics*, 11, p. 49-101.
- MOLINÉ BRASÉS, Ernest (1913): «Textes vulgars catalans del segle XV». *Revue Hispanique*, 28, p. 396-441.
- REQUESENS I PIQUER, Joan (2002): «La glossa al *Cant de la Sibilla* d'Antoni Canals». *ATCA*, 21, p. 219-256.
- ROMEU I FIGUERAS, Josep (200): *Corpus d'antiga poesia popular*. Barcelona: Barcino.
- ROURA, Gabriel (1988): «Una versió del *Cant de la Sibilla*». *ATCA* 7/8, p. 293-297.
- RUBIÓ, Jordi (1984): *Història de la literatura catalana, I*, Barcelona, PAM.
- SORIANO, Lourdes-Glòria SABATÉ (2002): «Literatura pietosa i edificant a la Corona d'Aragó. Aportació de textos inèdits i nous manuscrits per al seu estudi (segles XIV i XV) (1)». *Boletín Bibliográfico de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval*, 16, p. 307-339.